

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 90 kr., po — pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 24. avgusta 1894.

Politiški oddelek.

Gimnazija v Celji.

V budgetnem odseku je bil učni minister obljubil, da se osnujejo slovenske paralelke v Celji, oziroma osnuje slovenska nižja gimnazija, ako bodo dotične poizvedbe povoljne. Vidi se, da je učni minister pustil jedna vratica prosta, da se lahko umakne, ako bi videl, da bi z ozirom na politični položaj ne kazalo vladi ustreči slovenskim željam.

Sploh je težko umljivo, kakšne poizvedbe bi še bile potrebne, ako ima vlada resno voljo, ustreči nam Slovincem. Slovenske paralelke v Mariboru so se dobro obnesle, to je priznal že minister sam, in slovenskih dijakov je pa na celjski gimnaziji tudi dovolj, o tem se je tudi že minister brez posebnih poizvedeb lahko prepričal, pogledati mu je bilo potrebno le kak program te gimnazije. Da je slovensk okoliš, za kateri je odločena celjska gimnazija, to je pa gospod minister tudi že poprej lahko se prepričal iz uradnih podatkov poslednjega ljudskega številsenja. Jasno je torej, da poizvedovanja tukaj ne morejo imeti družega, kakor stvar zavleči, ali jo pa prepričati, ko bi se pojavil hud upor v nemškem prebivalstvu. Zato je po našem mnenji pač že prezgodaj govoriti o kaki pridobitvi v tem oziru.

S svojim postopanjem je vlada vso stvar si le otežila. Ko bi bil minister Madejski se odločno izrekel za slovenske paralelke v Celji in takoj odredil njih osnovo, bi stvar že bila davno pri kraji. Nekaj hudih člankov bi bilo izšlo v nemškonarodnih listih, pa bi bilo vse pozabljeno. Tako so se pa začele agitacije proti osnovi slovenskih paralel oziroma slovenske gimnazije v Celji, in prav nič se ne ve, če ne bodo imele kaj vspeha. Nemci so dobili pogum, ko je tako minister sam jim dal razumeti, da se vlada nikakor še ni odločila. Na Dunaji in v Gradci so imeli nemskonacijonalni poslanci shod, da protestujejo osnovi slovenskih paralel oziroma slovenske gim-

nazije v Celji. Celjski mestni zbor je pa tudi sklenil protest proti temu, da bi se ustreglo Slovincem. Po časopisih se je zagnal silen krik, v kako nevarnost pride nemštvo, ako se ustreže nam Slovincem. Posebno se naglašja, da se s tem tudi rušijo načela koalicije, katera vsaki narodnosti zagotavlja njeno narodno posest, ako se osnuje gimnazija v Celji. S kako posebno temeljitostjo se vsi ti protesti pač ne odlikujejo. Vrhunec bedarije je pa protest mestnih očetov celjskih.

Pa vsaj na to ne pride, če so ti protesti utemeljeni, ali ne, temveč le na to, kak vpliv napravljajo na prebivalstvo. Vlada tudi pri pretresovanji teh ugovorov ne bode dosti gledala na njih utemeljenost, temveč le na druge politične okoliščine.

Nekaterniki mislijo, da ni pripisovati nobene važnosti tem protestom, ker izvirajo od nemških nacijonalcev, kateri nimajo dosti govoriti, ker niso v koaliciji. Nemški liberalci pa niso tako odločni proti našim trjavam. Mi vemo, da minister Madejski ni nasproten našim težnjam, da bi rad nam pomagal do naših narodnih pravic, ako bi to bilo lahko mogoče. Kot Slovan je gotovo nam bolj naklonjen, nego je bil Gauč. On nima prostih rok, ozirati se mu je treba na koalicijo, na nemške zaveznike Poljakov. Liberalci so se tudi že precej unesli. Prepričani smo, da bi nam radi še kaj več dovolili, da jim niso zvezane roke. Liberalcem ni na tem, da se ohrani celjsko nemštvo, temveč na tem, da ohranijo svoje dosedanje postojanke. Njih politika se ne suče v prvi vrsti okrog narodnih, temveč okrog finančnih in narodnogospodarskih vprašanj. Nemški liberalci bi še posebno ne žalovali, ako bi tudi Slovenci dobili mandat celjske mestne skupine, katerega ima sedaj nemški nacijonalec. Liberalci bi se gotovo trikrat rajši odkrižali nemških nacijonalcev, nego Slovanov. Za nemštvo jim ni dosti ležeče. Tega svojega mišljenja pa ne smejo pokazati. Pod Taaffejevo vlado so toliko kričali o zatiranju nemštva in vzbujali nemški šovinizem, da se sedaj več umakniti ne morejo. Naj le povedo, da jim ni v prvi vrsti za nemško prvenstvo v Avstriji, pa bodo zgubili večino dosedanjih mandatov. Že

sedaj so jim nemški nacijonanci odtrgali mnogo mandatov, ker se nemškemu prebivalstvu zde nemški liberalci premalo nemški.

Zaradi tega se je bati liberalcem, da mnogo izgube, ako dovolijo gimnazijo v Celji. Nemški nacijonanci jih bodo razkričali za izdajalce nemškega naroda. Dasi vlada dovoli slovenske paralelke, ali bodo za to delali odgovorne liberalce, ker dva njih pristaša sedita v ministerstvu. Od tod prihaja, da zadnji čas nemškoliberalni listi pišejo proti našim terjatvam in da se je nemškoliberalni poslanec dr. Hallwich v Trutnovu se na neki slavnosti nemškega Schulvereina odločno izrekel proti slovenskim paralelkam oziroma slovenski gimnaziji v Celji. Liberalci že prete, da se naj rajši razbije koalicija, nego bi pa se udali.

Nemškim liberalcem je gotovo mnogo na koaliciji, posebno sedaj, ko valutna in volilna reforma še nista uravnani, da se ti dve veliki vprašanji uravnati po njih volji. Na drugi strani je pa vendar pomisliti, če bi naposled tudi koalicije ne žrtovali, ako gre za obstanek njih stranke. Pomisliti moramo, da se volilna doba državnemu zboru že h koncu približuje. Vsekako bodo liberalci v hudi stiski, ako bodo konservativci pritiskali zaradi celjskih slovenskih vspelednic. Zato pa smo prepričani, da bode še treba zanje hudih bojov. Vse še visi v zraku. Pisava liberalnih listov ni le samo strašenje.

Na drugi strani je pa pomisliti, če bodo konservativci naše težnje podpirali, ako bodo videli, da spravijo v nevarnost koalicijo ali pa nemško liberalno stranko. To bi utegnilo privedi do večjih prememb v Avstriji, katerih se nemški konservativci nič manj ne boje, kakor liberalci. Dunajski „Vaterland“ je zares precej odločno pisal o tej stvari, ali vendar se je bati, da naposled konservativni klub nas pusti na cedilu. Res bi potem slovenski poslanci morali izstopiti iz Hohenwartovega kluba. Toda sedaj niso več Slovenci odločilni faktor v koaliciji, posebno ker ni verjetno, da bi izstopil še grof Hohenwart. Nanj pa slovenski poslanci ne morejo več tako lahko pritiskati, od kar ima v žepu zaupnico gorenjskih volilcev, ki mu izrecno zaradi tega izrekajo zaupanje, ker je sklopil koalicijo. Ti volilci tudi ne morejo siliti grofa Hohenwarta, da bi zaradi celjskih slovenskih paralelek spravljal v nevarnost važno delo, katero so sami izrecno odobrili. Zato pa mi ne spadamo mej tiste optimiste, ki mislijo, da so slovenske vspelednice oziroma slovenska gimnazija v Celji že zagotovljene. Veseli pa bomo, ako se morda uresniči.

Politični pregled.

Verska šola. Mej konservativnim „Vaterlandom“ in pa liberalnimi listi je še vedno neka polemika zaradi papeževega pisma do avstrijskih škofov. V tem pismu se je papež pohvalno izrekel o nekem govoru učnega ministra, v katerem je mej drugim zagovarjal tudi sedanjo šolo. Liberalni listi iz tega sklepajo, da je papež odobril novodobno šolo v Avstriji, in da je ves boj proti novodobni šoli bil povsem nepotreben. „Vaterland“ se sklicuje, da je dobil od dobro poučene strani

zatrnilo, da papež ni s svojim pismom hotel odobriti sedanje šole, temveč so se njegove besede ozirale samo na nekatere druge stavke ministrovega govora, ki so bili cerkvi prijazni. „N. F. P.“ pa sedaj popraša, kdo je tista zanesljiva stran, ali „Vaterland“ pa tega neče razodeti. Kar se tiče dotičnega govora, mi moramo omeniti, da so nekateri strogo katoliški listi napadali ministra zaradi tistega govora, zaradi katerega ga je papež pohvalil. Sedaj se pač moramo vprašati, kako je vse to nasprotje mogoče? „Pol. Fragmente“ mislijo, da so škofje papeža napak poučili, želeč od njega dobiti nekako odobrenje koalicijske politike, da bi potem konservativci papeževo izjavo porabili proti nasprotnikom koalicije. Če je to res, mi ne vemo vso stvar smo nepristranski povedali, potem pa naj sodijo čitatelji sami.

Izjemno stanje v Pragi. — Ministri so imeli od sobote do ponedeljka več posvetovanj. Nekateri listi so hoteli vedeti, da se je pri teh posvetovanjih razpravljalo o izjemnem stanju v Pragi. Nekateri časopisi so že izrazili nado, da se izjemno stanje odpravi dne 13. septembra, ko začne zopet poslovati porotno sodišče v Pragi, ker vlada ni dobila od državnega zbora dovoljenja, da bi se še nadalje ustavile porotne sodbe. Vladni listi pa sedaj povedo, da se ministri niso posvetovali o izjemnem stanju v Pragi, da pa to ostane še dalje v veljavi, ako se kaj stvari ne premene. V nemškem taboru je seveda veliko veselje, da se podaljša izjemno stanje. Liberalni listi so že poprej Mladočehe razkričali kar za anarhiste, da izjemno stanje ostane. Sploh pa moramo reči, da izjemno stanje ni dosti pomagalo. Nekaj mladih ljudi je res prišlo v ječo, ali radikalizma pa na Češkem ž njim niso iztrebili. Skoro bi rekli, radikalna smer sedaj na Češkem še bolj prevladuje, nego je poprej. Pač so nekateri širokoustneži malo mirnejši postali, ali zato so pa drugi še odločnejši življenji nastopili.

Liberalci so jako v skrbeh. Razpisane so volitve v treh okrajih, kateri so dosedaj veljali njim za zagotovljene, v enem na Štajarskem in v dveh na Koroškem. Sedaj se pa kaže, da so ti trije mandati zanje v nevarnosti. Na Koroškem so prvotne volitve precej ugodno izpale za krščanske socialiste, na Štajarskem pa ima precej upanja nemški nacijonalec, da zmaga. Če liberalci propadejo, bode to hud udarec ne le za liberalce, temveč za koalicijo samo. Liberalci bodo potem morali bolj naglašati nemškonarodno stališče, da se obdrže in s tem pa koalicija nemogoča postane. Kako da so liberalci razdraženi, kaže pisava liberalnih glasil. „N. Fr. Pr.“ se zaganja v „Družbo sv. Mohorja“, da je izpodkopala stališče liberalcem na Koroškem. Dolži družbo, da se peča s politiko in razširja nazore, ki se ne vjemajo s sedanjimi državnopravnimi razmerami v Avstriji. Namen temu napadu je očividni, da bi radi oblastvo nahujskali proti družbi, kar se pa jim pač ne bode tako lahko posrečilo. Na samo neosnovano sumničenje tudi koroška vlada ničesar ukreniti ne more.

Ogersko. — Ogerski škofje posebno knez primas, nikakor ne kažejo posebnega veselja, z vso odločnostjo ustavljati se vladi. Nekateri katoliški listi jih zaradi tega že napadajo. Nekateri celo hočejo videti, da se že mej višjo in nižjo duhovščino glede cerkvene politike kaže neki razkol. Vladni listi so pa te dni prinesli novico, da je knez primas Vaszary dobil od papeža povelje, da naj duhovščina opusti vsak daljši upor proti sedanji ogerski vladi. Da so to mnogi ljudje verjeli, je naravno, ker se škofje nič ne ganejo. Dunajski „Vaterland“ je pa od zanesljive strani izvedel, da papež ni dal takega povelja. To so se le izmislili privrženci sedanje vlade. Papež le čaka, kaj storé knez primas in drugi ogerski škofje. — Stvar je torej jasna, ogerski škofje imajo svobodno roko, le od njih je torej odvisno, če se upor z vso silo nadaljuje. Če škofje porabijo svoj vpliv, še lahko vladi marsikak račun preprečijo, ker se po ministrovih obljubi morajo cerkveni zakoni skupno predložiti sankciji. Ako gospodska zbornica zavrže katerega teh zakonov, pa je konec liberalne slave.